

**Inwentaryzacja i badania analityczne w atrybucji
dwunastu obrazów na płótnie *en grisaille* cyklu
„Męczeństwo Apostołów” z bazyliki kolegiackiej
pw. Trójcy Świętej w Janowie Podlaskim**

Rozprawa jest monograficznym ujęciem zagadnień związanych z projektem badawczym dotyczącym cyklu dwunastu malowideł *Męczeństwo Apostołów*, który należy do wyposażenia bazyliki kolegiackiej pw. Trójcy Świętej w Janowie Podlaskim. Średnich rozmiarów obrazy, o przekątnych równych około 110 cm, namalowane zostały w ograniczonej gamie barwnej, w różnych skalach i odcieniach szarości, na płótnach napiętych na ośmiokątne drewniane krosna. Każdy z obrazów cyklu przedstawia scenę katorgi jednego z apostołów i oprawiony jest w profilowaną brązowo-srebrną ramę, która na dole opatrzona jest tabliczką z imieniem świętego.

Celem podjęcia tematu było określenie autorstwa oraz daty wykonania tego unikatowego zespołu malowideł. Kolejne etapy prac, przynosiły nowe zagadnienia, a tym samym dodatkowe zadania badawcze. Dalsze cele określano w stosunku do wcześniej uzyskanych wyników multidyscyplinarnych badań: historycznych, artystycznych, ikonograficznych, stanu zachowania oraz specjalistycznych badań materiałowych każdego z obrazów zespołu. Pozyskano wiedzę zarówno na temat materiałów zastosowanych oryginalnie, jak i historycznych nawarstwień. Wówczas podjęto próbę określenia jednolitości zbioru na podstawie odczytu proporcji izotopów ołowiu w zastosowanych oryginalnych materiałach (bieli ołowiowej), liczone również na zestawienie wyników obrazów janowskiego cyklu z bazami danych wyników obiektów o znanej proveniencji względem autorstwa i datowania. Zakładano, że metoda ta posłuży do określenia regionu pochodzenia materiału użytego do sporządzenia dzieł, a nawet określenia autorstwa.

Początkowo postawiono tezę, że obrazy były elementem wyposażenia świątyni od co najmniej połowy XIX wieku i być może zostały namalowane przez artystę działającego w regionie jeszcze w wieku XVIII. Praca jest próbą określenia atrybucji dzieł względem czasu powstania obrazów, sposobu wykonania każdego z nich i użytych do tego materiałów. Zawiera opis badań dotyczących techniki i technologii przeprowadzonych w celu umożliwienia ustalenia autorstwa albo kręgu, w jakim omawiany cykl powstał. Wstępne obserwacje całości podniosły też temat potrzeby ustalenia jednolitości zbioru względem technologii, techniki, a co z tym związane, również autorstwa, gdyż podejrzewano różne sposoby opracowania warstw malarskich. Opisano kolejne etapy działań postępowania służące wyznaczonym celom. Zadania uszczegóławiano w trakcie kolejnych podejmowanych działań: od przeglądu literatury dotyczącej zagadnień historycznych związanych ze świątynią, dziejami regionu i sztuką, a także tematów ikonograficznych ukazujących apostołów, przez badania podstawowe, do wysoko specjalistycznych analiz instrumentalnych stosowanych w badaniach dzieł sztuki.

Inventory and analytical research in attribution of twelve paintings *en grisaille* on canvas from *Apostles' Martyrdom* cycle from Saint Trinity collegiate basilica in Janów Podlaski

The dissertation is a monographic presentation of issues related to the research project on the group of twelve paintings *The Martyrdom of the Apostles*, which belongs to the collegiate basilica of St. Holy Trinity in Janów Podlaski. The medium-sized paintings, with diagonals of about 110 cm, were painted in a limited range of colors, in various scales and shades of grey, on canvas stretched on octagonal wooden stretchers. Each of the paintings in the cycle depicts a scene of each apostle's torment, just before his death. The paintings are framed in a profiled bronze-silver frames and each one has a plaque with the saint's name at the bottom.

The main goal was to determine the authorship and date of execution of this unique set of paintings. Every stage of project brought new issues, and thus additional research tasks. Further goals were defined in relation to the previously obtained results of multidisciplinary research: historical, artistic, iconographic, defining state of preservation and unique specialised material research of each of the paintings. Both the original materials and derivative historical layers were defined. Then, the uniformity of the collection based on examination of the proportions of lead isotopes in the original materials used (lead white). The results was also compared with databases of results of objects with provenance known by the authorship and date of execution. It was assumed that this method allow to determine the region of origin of the material used to make the works, and even authorship.

The first thesis was that the paintings had been part of the temple's furnishings since at least the mid-nineteenth century, and perhaps they were painted by an artist active in the region in the eighteenth century. The dissertation is an attempt to determine the attribution of works in relation to the time of creation of the paintings, the way each of them was made and the materials used for it. It contains a description of research on technique and technology carried out in order to determine the authorship or the circle in which the series was created. Preliminary observations of the whole also raised the topic of the need to establish the uniformity of the collection in terms of technology, technique, and what is related to it, also authorship. Successive stages of the procedure serving the set goals are described. The tasks were detailed in the course of subsequent activities: from a literature review on historical issues related to the temple, the history of the region and art, as well as iconographic topics depicting the apostles, through basic research, to highly specialized instrumental analyzes used in the study of works of art.